

บทที่ 4

รูปแบบและวิธีการจัดการทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทยโดยหน่วยงานกลาง

จากการศึกษาวิจัยถึงหน่วยงานต่างๆ ที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการควบคุมดูแลทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทยดังที่แสดงมาในบทที่ 3 อันประกอบด้วย กรมป่าไม้ กรมวิชาการเกษตร กรมประมง กรมปศุสัตว์ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม และกรมทรัพยากรทางปัญญา จะเห็นได้ชัดว่า หน่วยงานดังกล่าวยังคงไม่อาจดำเนินการอนุรักษ์การอนุรักษ์ว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพได้อย่างครบถ้วน โดยสามารถสรุปปัญหาของหน่วยงานต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. หน่วยงานแต่ละหน่วยงานยังคงมีอำนาจรับผิดชอบเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติในส่วนที่ตนมีอำนาจอยู่ เช่น กรมป่าไม้ก็จะมีอำนาจดูแลเฉพาะป่า ชนิดพันธุ์ไม้และสัตว์ป่าบางชนิด, กรมประมงก็จะดูแลเฉพาะชนิดพันธุ์พืชน้ำและสัตว์น้ำ เป็นต้น ในขณะที่ตามความเป็นจริงยังคงมีทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างทั้งที่เป็นของรัฐและของเอกชนที่มีได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมต่างๆ เหล่านั้น

2. หลายกรณีที่เกิดความซ้ำซ้อนกันในเรื่องการใช้อำนาจเหนือทรัพยากรธรรมชาติระหว่างหน่วยงาน เช่น หากมีการทำอันตรายต่อจะเข้ ซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ หน่วยงานใดจะเป็นผู้เริ่มต้นดำเนินคดีตามกฎหมายระหว่างกรมประมงกับกรมป่าไม้ เป็นต้น

3. แม้แต่ละหน่วยงานจะมีอำนาจจัดการทรัพยากรภายใต้กฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจไว้แต่หน่วยงานนั้น ๆ ก็ย่อมมีนโยบาย จัดการของตนเอง ซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องต้องกันก็เป็นได้

4. การขอดำเนินกิจกรรมบางประเภทในลักษณะการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทยจากหน่วยงานที่มีอำนาจนั้น ยังมีลักษณะเป็นการขออนุญาต (permission) มิใช่ลักษณะของการเจรจาต่อรอง (Mutually Agreed Terms) จากหน่วยงานเหล่านั้น เหมือนที่ระบุไว้ในมาตรา 15

ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ หากจะปรับปรุงให้อยู่ในลักษณะของการเจรจาต่อรองแล้วก็ยังคงขาดแนวทางในการทำสัญญาดังกล่าว

5. สำหรับเครื่องมือที่จะทำให้การอนุรักษ์นั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพประการหนึ่ง คือ เงินทุน โดยหน่วยงานที่มีอยู่เดิมนั้น จะได้แหล่งเงินทุนหลักมาจากงบประมาณแผ่นดิน และแหล่งทุนอื่นภายในประเทศ โดยที่แหล่งเงินทุนเสริม คือ เงินบริจาค และเงินช่วยเหลืออื่น ๆ ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า แม้จะมีหน่วยงานแต่และแห่งทำหน้าที่ตามกฎหมายที่มีอยู่เดิมแล้ว แต่การปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานเหล่านั้นก็ยังคงมีช่องว่างอยู่ นอกจากนี้ ยังคงมีพันธกรณีของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพอีกหลายประการที่ยังคงไม่มีหน่วยงานภายในมารองรับ เช่น หน่วยงานที่ทำหน้าที่ดังนี้

1) สำนักงานเลขานุการของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทยเพื่อประสานงานกับสำนักงานเลขานุการของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (ปัจจุบันคือ UNEP)

2) เป็นศูนย์กลางข้อมูลของความหลากหลายทางชีวภาพ

3) กำหนดแนวทางและเงื่อนไขในการประกอบกิจกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับความหลากหลายทางชีวภาพ

4) เป็นหน่วยงานที่ติดตามผลประโยชน์ต่าง ๆ จากการตกลงใช้ประโยชน์ในทรัพยากรชีวภาพนั้น

5) ดูแลการจัดสรรผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้แก่รัฐและเอกชนตามที่เหมาะสม (ถ้าเป็นไปได้)

ได้)

แต่หากจะแก้ไขปรับปรุงหน่วยงานที่มีอยู่เดิมให้สามารถดำเนินการได้ครบตามพันธกรณีที่กำหนดในอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพแล้ว ก็จักต้องใช้เวลาานาน ดังนั้น การจัดตั้งหน่วยงานใหม่ให้มีอำนาจควบคุมดูแลและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพในเบื้องต้น จะสามารถทำได้อย่างสะดวกกว่า

4.1 ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพตามร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ...

4.1.1 ที่มาของศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพ

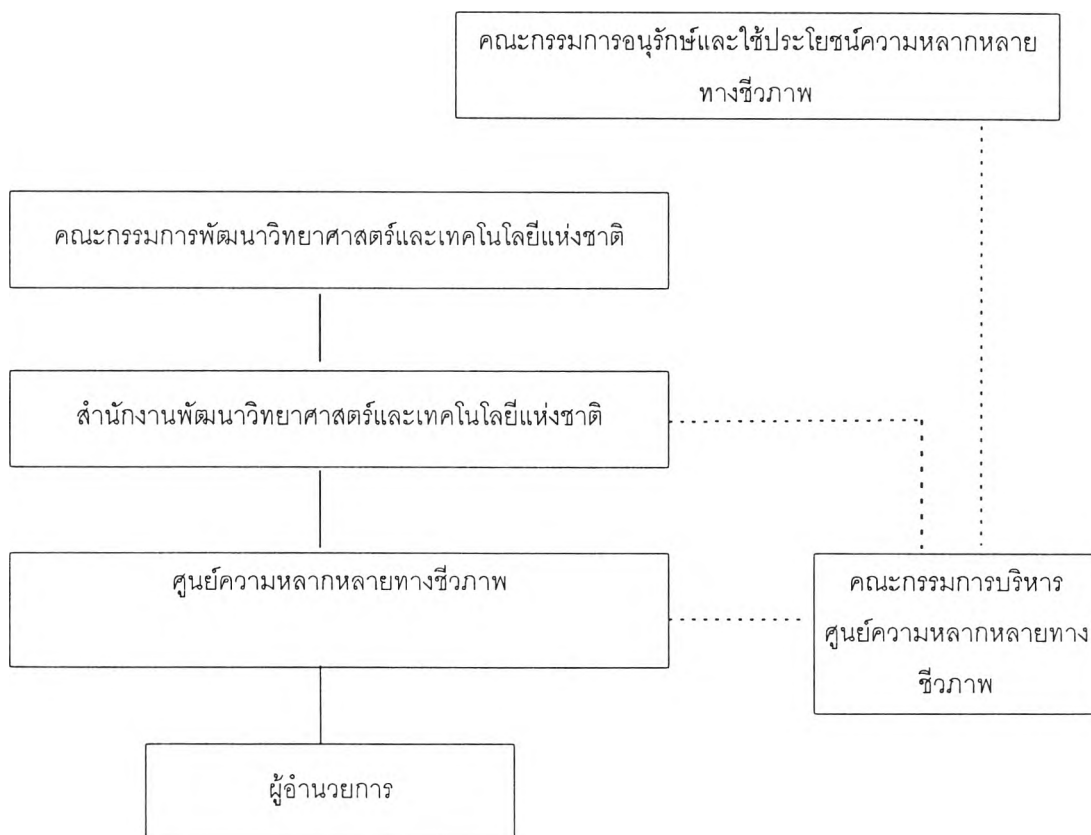
จากการที่รัฐบาลได้ตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องมีการกำหนดนโยบายแนวทางและเป้าหมายที่ชัดเจนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืนของชาติ จึงได้จัดทำระเบียบการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพขึ้น เพื่อเป็นการดำเนินการให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ โดยกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมดำเนินการเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาประกาศเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อให้หน่วยงานต่างๆ ถือปฏิบัติต่อไป ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพดังกล่าว ระบุให้มีคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ (กอช.) และให้มีการจัดตั้งศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพ (ศคช.) ขึ้นในสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ และมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลการปฏิบัติตามระเบียบนี้ต่อไป

การเกิดร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ... อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งบัญญัติว่า “นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลมีอำนาจหน้าที่ดังนี้ ... (8) วางระเบียบปฏิบัติการใดๆ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แต่ที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่น” และมาตรา 5(5) แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2534 บัญญัติว่า “คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการทั่วไปของสำนักงานและโดยเฉพาะมีอำนาจหน้าที่ดังนี้... (5) จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทางขึ้นทางสำนักงานโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรีในกรณีที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการพัฒนากิจกรรมใด

เป็นกรณีพิเศษ...” ซึ่งจะเห็นได้ว่า ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพนี้จะเกิดขึ้นตามร่างระเบียบ-
สำนักนายกรัฐมนตรี

4.1.2 โครงสร้างของศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพ

ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพมีระบบการบริหารงานทั่วไปเหมือนศูนย์
อื่นๆ ภายในสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เนื่องจากศูนย์ความหลาก-
หลายทางชีวภาพ เป็นหน่วยงานภายในสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ โดยมี
คณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและคณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีแห่งชาติ ควบคุมดูแลการดำเนินงาน ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพทำหน้าที่เป็น
สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ดังแสดงได้ตามรูปที่ 1

รูปที่ 1 โครงสร้างการบริหารของศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพ

โดยที่คณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ จะประกอบไปด้วย¹

- 1) รองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายให้เป็นรองประธานกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เป็นประธานกรรมการ
- 2) ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นรองประธานกรรมการคนหนึ่ง
- 3) ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นรองประธานกรรมการคนที่สอง
- 4) ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เป็นกรรมการ
- 5) เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นกรรมการ
- 6) เลขาธิการคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ เป็นกรรมการ
- 7) เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม เป็นกรรมการ
- 8) ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เป็นกรรมการ
- 9) เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เป็นกรรมการ
- 10) อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน เป็นกรรมการ
- 11) อธิบดีกรมประมง เป็นกรรมการ
- 12) อธิบดีกรมป่าไม้ เป็นกรรมการ
- 13) อธิบดีกรมปศุสัตว์ เป็นกรรมการ
- 14) อธิบดีกรมวิชาการเกษตร เป็นกรรมการ

และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ มีดังนี้²

- 1) เสนอแนวทางและนโยบาย มาตรการ และแผนงานการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศต่อคณะรัฐมนตรี

¹ ข้อ 3 แห่งร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ....

² ข้อ 9 แห่งร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ....

- 2) ให้ความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับแผนงานหรือโครงการที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ
- 3) ประสานงานโครงการความช่วยเหลือจากต่างประเทศเพื่อดำเนินการตามแผนงาน การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ
- 4) ออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพและได้รับ ผลประโยชน์ตอบแทนและการกำหนดเทคโนโลยีซึ่งในระเบียบดังกล่าวจะต้องได้รับความเห็นชอบจาก คณะรัฐมนตรีและให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องยึดถือปฏิบัติหรือออกกฎหมายบังคับรองรับเพื่ออนุรักษ์ ให้เป็นไปตามระเบียบดังกล่าว
- 5) ให้คำปรึกษาและพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการเพื่อการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแก่คณะรัฐมนตรี
- 6) ดำเนินการด้านนโยบาย ด้านบริการหรือด้านกฎหมายเพื่อให้ประเทศไทยอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพโดยสอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์ของ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ
- 7) เป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือคณะกรรมการอื่นที่สร้างขึ้น ตามกฎหมายหรือตามมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลาย ทางชีวภาพกับหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ของต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ
- 8) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานหรือภาคเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุน เร่ง รัด ติดตาม ประเมินผล และแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตามแนวทางและนโยบาย มาตรการ หรือแผนงาน การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ
- 9) ประสานการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐเพื่อให้เป็นประโยชน์ตามแนวทางและ นโยบาย มาตรการ หรือแผนงานการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพในส่วนที่ คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติแล้ว
- 10) ตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อให้ปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการการ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติมอบหมาย
- 11) เสนอชื่อบุคคลต่อคณะรัฐมนตรีหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณีเพื่อ แต่งตั้งเป็นผู้แทนหรือคณะผู้แทนเข้าร่วมในการประชุมเจรจาด้านการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความ

หลากหลายทางชีวภาพระหว่างประเทศกับรัฐบาล หน่วยงาน ฝักองค์กรต่างๆ ของต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ

12) ดำเนินการอื่นใดที่จำเป็นตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรีเพื่อให้การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพประสบความสำเร็จ

4.1.3 อำนาจหน้าที่ของศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพ³

1) ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐในการจัดเตรียมแนวทางและนโยบาย มาตรการ หรือแผนงานการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

2) ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐในด้านการศึกษา วิเคราะห์ และวิจัยปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อเสนอต่อ คณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ

3) ประสานงานและดำเนินการร่วมกับหน่วยงานของรัฐในการเจรจาเพื่อต่อรองเงื่อนไขในการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพ การได้ผลประโยชน์ตอบแทนและการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ของต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศให้เป็นไปอย่างยุติธรรมและเหมาะสม

4) สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือแก่การวิจัยและการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพของภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา

5) สำรวจ รวบรวม และให้บริการข้อมูลพื้นฐานและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศและต่างประเทศ

6) ติดตาม ประเมินผล และจัดทำรายงานสรุปผลการปฏิบัติงานตามแนวทางและนโยบาย มาตรการ หรือแผนงานการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ และประเมินความต้องการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพในรูปแบบต่างๆ และความสามารถในการสนองความต้องการดังกล่าว รวมทั้งประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต เพื่อเสนอต่อ คณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ

³ ข้อ 10 แห่ง ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ....

7) ปฏิบัติงานหรือร่วมดำเนินการด้านประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

8) เชิญบุคคลของหน่วยงานของรัฐมาชี้แจงหรือส่งข้อมูลหรือสถิติต่าง ๆ ตลอดจนขอความร่วมมือในการยืมตัวบุคคล พัสตุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ต่างๆ จากหน่วยงานของรัฐได้ตามความจำเป็น

9) ปฏิบัติงานหรือดำเนินการอื่นใดตามที่สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ หรือคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ มอบหมาย

4.1.4 ข้อจำกัดของศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพ

จากลักษณะโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพตามร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. .... มีข้อพิจารณาบางประเด็นเกี่ยวกับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพอยู่หลายประการ ดังนี้

1) เนื่องจากการเกิดของศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพ เกิดขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ... โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งบัญญัติว่า “นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลมีอำนาจหน้าที่ดังนี้ .... (8) วางระเบียบปฏิบัติการใดๆ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่น” และมาตรา 5(5) แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2534 บัญญัติว่า “คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการทั่วไปของสำนักงานและโดยเฉพาะมีอำนาจหน้าที่ดังนี้.... (5) จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทางขึ้นทางสำนักงานโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรีในกรณีที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการพัฒนากิจกรรมใดเป็นกรณีพิเศษ.... ซึ่งจะเห็นว่ากรณีนี้เป็นการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นในกรณีนี้ โดยที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 230 บัญญัติว่า “การจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม ขึ้นใหม่ โดยมีการกำหนดตำแหน่งหรืออัตราของข้าราชการหรือลูกจ้างเพิ่มขึ้นให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ

การรวมหรือการโอนกระทรวง ทบวง กรม ที่มีผลเป็นการจัดตั้งเป็นกระทรวง ทบวง กรม ขึ้นใหม่หรือการรวมหรือการโอน กระทรวง ทบวง กรม ที่มีได้มีการจัดตั้งเป็นกระทรวง ทบวง กรม ขึ้นใหม่ ทั้งนี้โดยไม่มีกำหนดตำแหน่งหรืออัตราของข้าราชการหรือลูกจ้างเพิ่มขึ้นหรือ การยุบกระทรวง ทบวง กรม ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา"

จะเห็นได้ว่าการจัดตั้งหน่วยงานใดๆ ขึ้นตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 นั้นจะต้องตราเป็นพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาขึ้น ซึ่งในกรณีของ ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพนี้เกิดขึ้นโดยเป็นเพียงแค่ระเบียบนายกรัฐมนตรีนั้นเป็นการขัดต่อ กฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งไม่อาจจะก่อกำเนิดขึ้นเป็นหน่วยงานเกิดขึ้นตามกฎหมายได้

2) เนื่องจากการเกิดของศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นเพียงการเกิด จากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. .... ยังมีได้เป็นกฎหมายที่สามารถจะนำไปใช้บังคับให้เป็นไปตามแนวทางการอนุรักษ์และใช้ ประโยชน์อย่างยั่งยืนในด้านความหลากหลายทางชีวภาพ และจากการเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีการจะออกกฎหมายฉบับใหม่ในอนาคตที่จะมาจัดการด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ดังนั้นก็ ไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นเพียงกฎหมายลำดับงานภายในของ หน่วยงานของรัฐเท่านั้นที่ออกมาเพื่อบริหารจัดการภายในหน่วยงานของตนเท่านั้น ดังนั้นการออก กฎหมายฉบับใหม่ไม่ว่าจะเป็นการตราพระราชบัญญัติ, พระราชกำหนด, พระราชกฤษฎีกา หรือ กฎกระทรวงต่างๆ ก็ไม่สามารถทำได้เลย

3) สถานภาพทางกฎหมาย ในกรณีนี้ตามร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่า ด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ... ได้มีการกำหนดเรื่องศูนย์ความ- หลากหลายทางชีวภาพขึ้นซึ่งศูนย์ดังกล่าวไม่ได้เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย โดยที่ความเป็นนิติบุคคล นั้นจะมีความสำคัญอยู่หลายกรณี คือ ความสำคัญต่อบุคคลภายนอก กล่าวคือ เมื่อมีกฎหมายตั้งให้ เป็นนิติบุคคลแล้วก็มีสิทธิและหน้าที่หรือที่เรียกว่า ความรับผิดชอบ โดยที่ความรับผิดชอบของนิติบุคคลที่จะ ฟังมีต่อบุคคลภายนอกนับว่าเป็นกรณีที่จะต้องเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างนิติบุคคลอันมีต่อบุคคล-

ภายนอกย่อมผูกพันกันอย่างมากมายในทางกฎหมาย เช่น ในเรื่องนิติกรรมสัญญา, ความสำคัญในการดำเนินคดี นิติบุคคลมีความสำคัญในการเป็นคู่ความในคดีแพ่งเพราะผู้ที่จะถูกฟ้องหรือฟ้องคดีในศาลได้นั้นจะต้องเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล และความสำคัญในการมีกรรมสิทธิในทรัพย์สิน นิติบุคคลนั้นสามารถมีกรรมสิทธิในทรัพย์สินได้เพราะนิติบุคคลอาจจะแสวงหาทรัพย์สินที่มีอยู่เป็นของนิติบุคคลได้ ไม่ว่าจะทรัพย์สินนั้นจะเป็นที่ดินอันเป็นอสังหาริมทรัพย์ หรือจะเป็นสังหาริมทรัพย์อื่น ต้องถือว่านิติบุคคลต่างๆ สามารถมีกรรมสิทธิได้ทั้งสิ้น ดังนั้น เมื่อศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพมิได้มีสภาพเป็นนิติบุคคล ผลก็คือเป็นเพียงหน่วยงานภายในของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ การกระทำการต่างๆ ของศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพจึงต้องอยู่ภายใต้สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ จึงทำให้ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพอาจไม่เกิดความคล่องตัวในการดำเนินการใดๆ เช่น นิติกรรมสัญญา หรือในการเจรจาต่อรองและประโยชน์การใช้ทรัพยากรชีวภาพ เป็นต้น

4) อำนาจหน้าที่ของศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพ จากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ... ฉบับนี้คือ เสนอแนะนโยบายและแผนการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืนต่อคณะรัฐมนตรีทั้งในเรื่องของการพัฒนาบุคลากร การปรับปรุงกฎหมายระเบียบข้อบังคับและการประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินการเสนอมาตรการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อคณะรัฐมนตรี จะเห็นได้ว่าศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพนี้เป็นเพียงผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐที่มีการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพเท่านั้น จึงไม่มีอำนาจในการควบคุมตรวจสอบการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจในการดูแลทรัพยากรชีวภาพที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของหน่วยงานของตนได้ปฏิบัติตามแนวนโยบาย มาตรการและแผนงานการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ รวมถึงระเบียบที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพ การได้รับผลประโยชน์ตอบแทนและการถ่ายทอดเทคโนโลยีทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพได้วางเป็นระเบียบหรือแนวทางเอาไว้อีกด้วย นอกจากนี้ อำนาจหน้าที่ของศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพที่ยังไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพอีกกรณีหนึ่งคือ การจัดทำรายงานเกี่ยวกับมาตรการในการดำเนินการอนุรักษ์ตาม

อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงผลสำเร็จของการบรรลุวัตถุประสงค์ของ
อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพให้แก่ที่ประชุมของประเทศสมาชิกกลาง

5) สภาพบังคับ เนื่องจากศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพตามร่างระเบียบ
สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ... ของ
หน่วยงานของรัฐที่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ
ดังกล่าว สภาพบังคับสามารถใช้บังคับกับหน่วยงานของรัฐได้ เนื่องจากเป็นระเบียบของสำนักนายกรั-
ฐมนตรี ที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน แต่ระเบียบของสำนักนายกรั-
ฐมนตรีดังกล่าวไม่สามารถใช้บังคับกับบุคคลทั่วไป เนื่องจากระเบียบของสำนักนายกรัฐมนตรีมีผล
บังคับเฉพาะหน่วยงานของรัฐให้ปฏิบัติตามระเบียบเท่านั้น จึงไม่มีผลผูกพันต่อประชาชนทั่วไป ดังนั้น
ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ ไม่สามารถดำเนินการ ติดตาม ตรวจสอบ การดำเนินงาน
ของเอกชนที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืนให้เป็นไปตามระเบียบ กฎเกณฑ์ที่ศูนย์ความ-
หลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติได้กำหนดไว้

6) การปฏิบัติตามพันธกรณีในอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ
ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ ตามร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์
และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ... มุ่งเน้นแต่ในเรื่องของผลประโยชน์ของการเข้า
ถึงเท่านั้น โดยไม่ได้กล่าวถึงในเรื่องอื่น ๆ ตามพันธกรณีของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลาย-
ทางชีวภาพเลย เช่น การเป็นเลขานุการของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพในประเท-
สไทยที่จะต้องดำเนินงานทำรายงานแจ้งผลการดำเนินงานของประเทศไทยให้แก่เลขานุการของ
อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพที่จัดตั้งขึ้นตามร่างระเบียบ
สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ... ยังคง
เป็นหน่วยงานที่มีความบกพร่องอยู่ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงควรมีการพิจารณาทางด้านหน่วย
งานที่เข้ามาจัดการและบริหารทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพนี้ใหม่

4.2 รูปแบบของหน่วยงานกลางที่จัดการทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย

4.2.1 ที่มาของหน่วยงานกลาง

หน่วยงานกลางที่เข้ามาบริหารและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย ควรจะตั้งขึ้นภายใต้การกำกับดูแลขององค์การฝ่ายใดนั้น ฝ่ายหนึ่งมีความเห็นว่า หน่วยงานกลางดังกล่าวควรจัดตั้งขึ้นให้อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เนื่องจากกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบันมี 2 หน่วยงาน ที่ทำหน้าที่เป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการของคณะกรรมการทำงานทรัพยากรพันธุกรรมอยู่ ซึ่งได้แก่ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ กับสำนักงานนโยบายและแผนส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ทั้ง 2 หน่วยงานดังกล่าวต่างมีความเข้าใจในหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพเป็นอย่างดี อีกทั้งลักษณะของงานของกระทรวงวิทยาศาสตร์ยังมีความสัมพันธ์กับทรัพยากรพันธุกรรมทุกประเภทอีกด้วย โดยที่การจัดตั้งหน่วยงานดังกล่าว จะต้องอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2534 เนื่องจากพระราชบัญญัติพัฒนาวิทยาศาสตร์ถูกบัญญัติขึ้น จากการที่รัฐบาลจะนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาประเทศ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จำเป็นต้องเพิ่มสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของภาครัฐบาลและภาคเอกชน และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ ให้เกื้อหนุนการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการเสริมสร้างองค์กรและกิจกรรมด้านวิจัยและพัฒนาเท่านั้น หากต้องเสริมสร้างสมรรถนะทางวิศวกรรมและสมรรถนะทางเทคโนโลยีอื่นๆ ตลอดจนบริการทางเทคโนโลยีด้านต่างๆ ไปพร้อมกันด้วย จึงจะสามารถนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาปรับปรุงและพัฒนาการผลิต การบริการ และกิจกรรมต่อเนื่องต่างๆ ทั้งทางอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม รวมทั้งช่วยให้ภาคการผลิตสามารถรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีต้องครอบคลุมกิจกรรมหลายประเภทและต้องอาศัยทุนจำนวนมากทั้งภาครัฐบาล และจากแหล่งทุนอื่นทั้งภายในและต่างประเทศด้วย การระดมทุนการบริหารทุนเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ สำหรับพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนี้ต้องโครงการพิเศษ ไม่ต้องอาศัยองค์กรทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้ว แต่จำเป็นต้องมีองค์กรที่มีความเป็นอิสระ และความคล่องตัวสูงโดยไม่ผูกพันไว้กับกฎระเบียบ การปฏิบัติ และข้อบังคับปกติของราชการและรัฐวิสาหกิจ และเป็นองค์กรที่ประกอบด้วยบุคลากรที่มีความชำนาญ

ในการปฏิบัติการกิจต่างๆ ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพสูงและสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้เกื้อหนุนองค์กรต่างๆ ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน ให้บรรลุประโยชน์ร่วมสูงสุดต่อการพัฒนาประเทศ การส่งเสริมการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในภาครัฐและภาคเอกชน การจัดตั้งกองทุนนี้จะครอบคลุมถึงการจัดตั้งศูนย์แห่งชาติ เพื่อพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสาขา และการจัดตั้งองค์กรพิเศษอื่นเพื่อพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเฉพาะด้านด้วย⁴ จากเหตุผลการตราพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว จะเห็นได้ว่า สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นหน่วยงานที่มีความเป็นอิสระ และความคล่องตัวสูงโดยไม่ผูกพันไว้กับกฎระเบียบ การปฏิบัติและข้อบังคับปกติของราชการและรัฐวิสาหกิจ และยังสามารถจัดตั้งศูนย์แห่งชาติหรือองค์กรพิเศษอื่น เพื่อพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเฉพาะสาขาได้ ดังนั้น หน่วยงานกลางที่เข้ามาบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ จึงควรจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพราะ ในเรื่องการบริหารและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรม ในเรื่องของการวิจัยและพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีทางด้านทรัพยากรพันธุกรรม และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระและความคล่องตัวสูงโดยไม่ผูกพันกับกฎระเบียบ การปฏิบัติและข้อบังคับปกติของราชการและรัฐวิสาหกิจอีกด้วย จึงทำให้หน่วยงานกลางที่เกิดขึ้น จึงไม่น่าจะมีปัญหาในเรื่องของการประสานงาน ติดต่อกับหน่วยงานราชการอื่นเดิมที่มีอำนาจให้จัดการทรัพยากรชีวภาพของตนอยู่แล้ว และไม่เป็นการลดอำนาจเดิมที่มีอยู่แล้วในแต่ละหน่วยงานราชการเดิม นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2534 ในมาตรา 5(5) ยังเปิดช่องให้สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสามารถตั้งหน่วยงานเฉพาะทางขึ้นในสำนักงานได้ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการพัฒนากิจกรรมใดเป็นกรณีพิเศษซึ่งบัญญัติว่า “คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการทั่วไปของสำนักงานและโดยเฉพาะมีอำนาจหน้าที่ดังนี้ ..... (5) จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทางขึ้นในสำนักงาน โดยอนุมัติคณะกรรมการรัฐมนตรีในกรณีที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการพัฒนากิจกรรมใดเป็นกรณีพิเศษ...” ซึ่งในเรื่องของการบริหารและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสอดคล้องกับพันธกรณีของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพได้กำหนดไว้ โดยหน่วยงานที่เข้ามาจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ จะต้องเป็นทั้งสำนักงานเลขานุการของอนุสัญญาว่าด้วย-

⁴ ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) เล่มที่ 108 ตอนที่ 240 29 ธันวาคม 2534

ความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย เป็นศูนย์กลางข้อมูลของความหลากหลายทางชีวภาพ กำหนดแนวทางและเงื่อนไขในการประกอบกิจกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น ดังนั้นการจัดตั้งหน่วยงานกลางที่เข้ามาบริหารและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ จึงควรจัดตั้งตามพระราชบัญญัติพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2534 ฉบับนี้

อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าควรจะเป็นไปในรูปแบบของหน่วยงานราชการ โดยตราขึ้นเป็นพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดในเรื่องของการจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม ขึ้นใหม่ ให้อยู่ในมาตรา 230 ซึ่งบัญญัติดังนี้ “การจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม ขึ้นใหม่ โดยมีการกำหนดตำแหน่งหรืออัตราของข้าราชการหรือลูกจ้างเพิ่มขึ้นให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ” และในวรรค 2 บัญญัติว่า “การรวมหรือการโอนกระทรวง ทบวง กรม ที่มีผลเป็นการจัดตั้งเป็นกระทรวง ทบวง กรม ขึ้นใหม่ หรือการรวมหรือการโอนกระทรวง ทบวง กรม ที่มิได้มีการจัดตั้งเป็นกระทรวง ทบวง กรม ขึ้นใหม่ ทั้งนี้โดยไม่มีการกำหนดตำแหน่งหรืออัตราของข้าราชการ หรือลูกจ้างเพิ่มขึ้น หรือการยุบกระทรวง ทบวง กรม ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา” ซึ่งการอยู่ในรูปของหน่วยงานราชการนั้นจะทำงานเป็นระบบได้ดีกว่ารัฐวิสาหกิจ เพราะมีการกำกับดูแลตามสายงานเป็นไปตามลำดับขั้น และในทางปฏิบัติการประสานงานระหว่างหน่วยราชการจะทำได้สะดวกกว่าการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐวิสาหกิจกับราชการ การจัดตั้งหน่วยงานราชการนั้นนอกจากตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าวข้างต้นแล้ว ตามพระราชบัญญัติการจัดระเบียบราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 บัญญัติสอดคล้องกันกับกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกล่าวคือ ตามมาตรา 8 บัญญัติว่า “การจัดตั้งหรือยุบส่วนราชการตามมาตรา 7 ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ” และส่วนราชการดังกล่าวในมาตรา 8 นั้น ได้แก่ สำนักนายกรัฐมนตรี, กระทรวงหรือทบวงซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากระทรวง, ทบวงซึ่งสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือกระทรวง, กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ซึ่งสังกัดหรือไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือ ทบวง⁵ และหน่วยงานกลางที่เข้ามาบริหารและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทยจะต้องมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องประสานกับหน่วยงานของรัฐหรือภาคเอกชนที่เป็นเจ้าของหรือดูแลทรัพยากรชีวภาพ จึงควรที่จะต้องเป็นหน่วยงานกลางที่เป็นอิสระไม่ขึ้นอยู่ไปกับกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งโดยเฉพาะ

⁵ มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534

เนื่องจากในเรื่องของความหลากหลายทางชีวภาพมีส่วนเกี่ยวข้องไว้อยู่หลายหน่วยงาน หลาย-
 กระทรวง เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบในเรื่องความหลากหลาย-
 ทางชีวภาพ อยู่หลายหน่วยงาน เช่น กรมป่าไม้ กรมประมง กรมวิชาการเกษตร กรมปศุสัตว์ เป็นต้น
 กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เช่น สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
 ซึ่งหากให้หน่วยงานกลางที่เข้ามาบริหารและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพอยู่ภายใต้กระทรวง
 ใดกระทรวงหนึ่งก็จะเป็นการให้ความสำคัญแก่กระทรวงใดกระทรวงหนึ่งเป็นพิเศษ และเมื่อเป็นเช่นนี้
 ในการประสานขอความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง อาจจะมีการเกิดข้อขัดแย้งระหว่าง
 กันได้ ดังนั้น หากเป็นหน่วยงานของรัฐที่เป็นอิสระโดยมิได้อยู่ภายใต้กระทรวงใดกระทรวงหนึ่งเป็นพิเศษ
 ซึ่งในกรณีนี้จึงต้องอยู่ภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี โดยพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม
 พ.ศ. 2534 มาตรา 5 บัญญัติว่า “สำนักนายกรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปของนายกรั-
 ฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี กิจการที่เกี่ยวกับการทำงบประมาณแผ่นดินและราชการอื่น ตามที่ได้มี
 กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักนายกรัฐมนตรี หรือส่วนราชการซึ่งสังกัดสำนัก
 นายกรัฐมนตรี หรือราชการอื่น ๆ ซึ่งมีได้้อยู่ภายในอำนาจและหน้าที่ของกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งโดย
 เฉพาะ” และการที่หน่วยงานกลางที่เข้ามาบริหารและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ อยู่ภายใต้
 สำนักนายกรัฐมนตรี จึงไม่น่าจะมีปัญหาในเรื่องของการประสานงานติดต่อกับหน่วยงานราชการอื่น
 เดิมที่มีอำนาจให้จัดการทรัพยากรชีวภาพของตนอยู่แล้ว และไม่เป็นการลดอำนาจเดิมที่มีอยู่แล้วใน
 แต่ละหน่วยงานราชการเดิม

ในกรณีนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หน่วยงานกลางที่เข้ามาบริหารและจัดการความหลาก-
 หลายทางชีวภาพควรเป็นหน่วยงานกลางของรัฐที่อยู่ภายใต้สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี เนื่องจาก การ
 อยู่ภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรีเป็นการที่มีได้้อยู่ภายในอำนาจและหน้าที่ของกระทรวงใดกระทรวงหนึ่ง
 โดยเฉพาะ ซึ่งถือว่าไม่เป็นการให้ความสำคัญแก่กระทรวงใดกระทรวงหนึ่งเป็นพิเศษ ซึ่งเห็นว่าในเรื่อง
 ของความหลากหลายทางชีวภาพมิใช่เป็นเรื่องของกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งหรือหน่วยงานใดหน่วย-
 งานหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นเรื่องของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะต้องเข้ามาดูแลและจัดการอย่างมีประ-
 สติภาพและอย่างจริงจัง และจะทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ หรือภาคเอกชนที่
 เป็นเจ้าของหรือดูแลทรัพยากรชีวภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2.2 สถานภาพของหน่วยงานกลางที่เข้ามาจัดการและบริหารความหลากหลายทางชีวภาพ

จากการก่อตั้งหน่วยงานกลางที่เข้ามาจัดการและบริหารความหลากหลายทางชีวภาพ ดังกล่าวข้างต้นสถานภาพของหน่วยงานกลางนั้น ควรจะมีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย เนื่องจาก ความเป็นนิติบุคคล คือเป็นบุคคลตามกฎหมาย ที่มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายเสมือนเป็นบุคคลธรรมดา ดังนั้นหากหน่วยงานกลางที่เข้ามาจัดการและบริหารความหลากหลายทางชีวภาพนี้เป็นนิติบุคคลก็จะทำให้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการด้านความหลากหลายทางชีวภาพด้วยตนเอง ซึ่งตามพันธกรณีหลายๆ เรื่องหากขาดความเป็นสภาพนิติบุคคลของหน่วยงานแล้วอำนาจบริหารและจัดการ จะมีได้ไม่เต็มที่ เช่นในการนำนิติกรรมสัญญา, ในการเจรจาต่อรองเงื่อนไขในการเข้าถึงความหลากหลายทางชีวภาพนี้โดยตรง

4.2.3 อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานกลางที่เข้ามาจัดการและบริหารความหลากหลายทางชีวภาพ

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ปัจจุบันการดำเนินงานของหน่วยงานของไทยยังมีปัญหาอยู่บางประการ โดยเฉพาะในเรื่องการขาดความชัดเจนในนโยบายหรือมาตรการหรือแนวทางของการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพในลักษณะรวม ดังนั้นหน้าที่หลักของหน่วยงานกลางที่เข้ามาจัดการและบริหารความหลากหลายทางชีวภาพควร เสนอแนะนโยบายและแผนการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และการใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน ต่อคณะรัฐมนตรีทั้งในเรื่องของการพัฒนาบุคลากร การปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และการประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังเสนอมาตรการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อคณะรัฐมนตรี เนื่องจากหน่วยงานกลางที่เข้ามาบริหารและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพควรเป็นเพียงผู้ประสานความร่วมมือกับหน่วยราชการหรือภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมและสนับสนุน การดำเนินงานตามนโยบายการอนุรักษ์ใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ, ประสานงานในเรื่องของการให้อนุญาตเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพ เพื่อให้การต่อรองผลประโยชน์ของประเทศมีรูปแบบเดียว และต่อเนื่องเชื่อมโยงเป็นระบบและสนับสนุน โดยควรให้อำนาจในการบริหารและจัดการ

การเข้าถึงยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานเดิม ที่มีการเชี่ยวชาญในทรัพยากรเฉพาะด้าน นั้น ๆ

ดังนั้น อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานกลางที่เข้ามาบริหารและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ ควรมีดังนี้

1) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ หรือภาคเอกชนที่เป็นเจ้าของ หรือดูแลทรัพยากรชีวภาพ เพื่อให้การดำเนินในเรื่องการอนุญาตเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

2) กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเบื้องต้นสำหรับผู้ประสงค์จะเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพในประเทศ

3) กำหนดหลักเกณฑ์ ข้อตกลง และวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนกลยุทธในการเจรจาเพื่อต่อรองเงื่อนไขในการเข้าถึงและการนำทรัพยากรชีวภาพไปใช้ประโยชน์ และการถ่ายทอดเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม เช่น แนวทางการทำสัญญาเข้าถึง จะต้องพิจารณาจากคุณสมบัติของผู้เข้าถึงพื้นที่ที่จะปฏิบัติการชนิดพันธุ์ที่จะทำการเก็บรวบรวม วิธีการ ในการรวบรวม ชนิดพันธุ์ วิธีปฏิบัติการเพื่อการวิเคราะห์ตัวอย่างชนิดพันธุ์ ระยะเวลาในการดำเนินงานตามสัญญาว่า ด้วยการเข้าถึง อำนาจในการควบคุมตรวจสอบการดำเนินการของฝ่ายต่าง ๆ ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ข้อกำหนดความรับผิดชอบผิดกรณีผิดสัญญา จำนวนผลตอบแทนที่จะได้รับจากการเก็บตัวอย่างชนิดพันธุ์ สิทธิในการตรวจสอบการดำเนินงานอันเกี่ยวข้องกับตัวอย่างชนิดพันธุ์ สิทธิในการเรียกค่าเสียหาย จากการปกปิดข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการใช้ชนิดพันธุ์นั้น ๆ การระงับข้อพิพาท การบอกเลิกสัญญา เป็นต้น การกำหนดแนวทางในการอนุญาตให้เข้าถึงทรัพยากรชีวภาพที่อยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานของรัฐหรือให้แต่ละหน่วยงานสามารถเสนอเงื่อนไขในการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพได้อย่างชัดเจน ทั้งยังเป็นแนวทางในการดำเนินงานของเจ้า หน้าทีระดับล่างที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ที่มีทรัพยากรพันธุกรรมนั้น ๆ ด้วย

4) สนับสนุนเงินทุนวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งในด้านการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน โดยหาแหล่งเงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ

5) สนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถด้านการพัฒนาและการใช้เทคโนโลยี เพื่อนำทรัพยากรชีวภาพไปใช้ประโยชน์เชิงสังคมและเชิงพาณิชย์อย่างยั่งยืน

6) สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรทั้งในด้านชีววิทยาพื้นฐาน และเทคโนโลยี ด้านผลผลิตของชาติ จากทรัพยากรชีวภาพได้มีความรู้และความสามารถได้มาตรฐานสากล ทั้งใน ด้านทุนการศึกษาและทุนฝึกอบรม

7) แนวทางการอนุรักษ์และปกป้องทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม

8) ศึกษาเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาแนวทางและความสามารถในการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน

9) มีอำนาจในการตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการทรัพยากรชีวภาพนั้น ๆ เป็นไปตามระเบียบ หลักเกณฑ์ ข้อตกลงที่กำหนดไว้เป็นแนว- ทางสำหรับการจัดการทรัพยากรชีวภาพนั้น ๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงมาตรการการลงโทษ หากมีกรณีที่มีการทำผิด ระเบียบที่กำหนดไว้

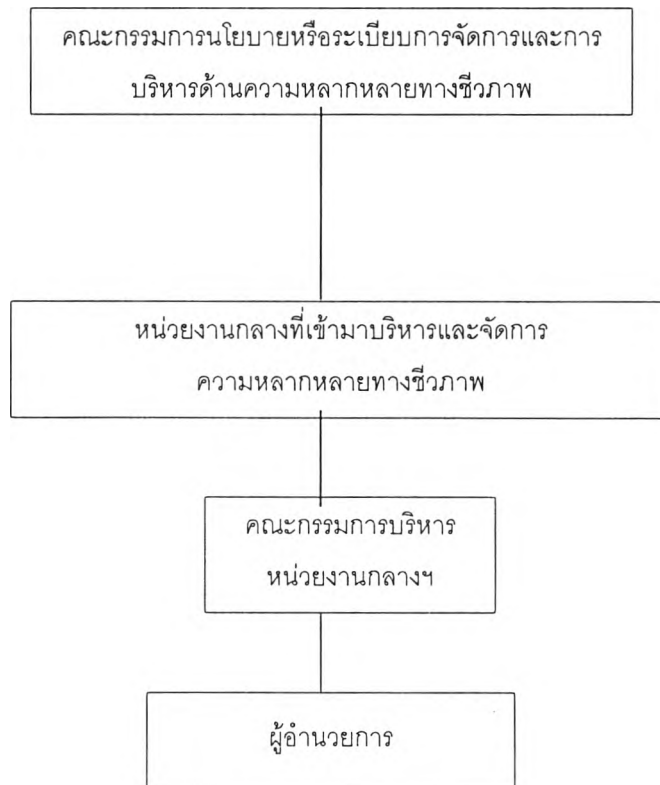
10) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ หรือภาคเอกชนที่เป็นเจ้าของ หรือเป็นผู้ดูแลทรัพยากรชีวภาพให้การดำเนินการในเรื่องของการนำทรัพยากรชีวภาพที่ถูกเอาไปใช้ ประโยชน์โดยไม่มีการขออนุญาต เข้าถึงทรัพยากรชีวภาพนั้น ๆ กับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเลย กลับคืนมา

11) เป็นศูนย์ข้อมูลกลางของความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทยที่ อยู่ภายใต้หน่วยงานต่าง ๆ

4.2.4 โครงสร้างของหน่วยงานกลางที่เข้ามาบริหารและจัดการความหลากหลายทาง- ชีวภาพ

เนื่องจากหน่วยงานกลางที่เข้ามาบริหารและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพเกิด ขึ้นตามพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ดังนั้นหน่วยงานกลางควรมีระบบ การบริหารงานต่างๆ ภายใต้การจ้ดระเบียบราชการในสำนักนายกรัฐมนตรี โดยกำหนดให้มีคณะ-

กรรมการ 2 ชุด คือ คณะกรรมการเข้ามากำหนดแนวนโยบายหรือระเบียบการจัดการและการบริหาร ทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ควบคุมดูแลการดำเนินงาน และคณะกรรมการบริหารหน่วยงานกลางที่เข้ามาบริหารและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ ดังแสดงตามรูปที่ 2

รูปที่ 2 โครงสร้างการบริหารหน่วยงานกลางที่เข้ามาบริหารและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ

โดยที่ คณะกรรมการนโยบายหรือระเบียบการจัดการและการบริหารด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ควรจะประกอบด้วยรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายให้เป็นรองประธานกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นรองประธานกรรมการที่หนึ่ง ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นรองประธานกรรมการคนที่สอง และกรรมการประกอบด้วยผู้บริหารระดับสูง และผู้ทรงคุณวุฒิทั้งทางภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งน่าจะประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เนื่องจากจะต้องมีการวางงบประมาณในการดำเนินงานและบริหารของหน่วยงานกลาง, เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพราะการวางนโยบายมาตรการต่าง ๆ ของหน่วยงานกลาง จะต้องสอดคล้องกับ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติด้วย, เลขานุการกรรมการวิจัยแห่งชาติ เนื่องจากในอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพจะมีเรื่องของการวิจัยวิทยาศาสตร์ชีวภาพ, เลขานุการสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม เนื่องจากสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม มีความเข้าใจในหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพเป็นอย่างดีและเป็นผู้ดูแลนโยบาย มาตรการและแผนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน, อธิบดีกรมประมง, อธิบดีกรมป่าไม้, อธิบดีกรมปศุสัตว์, อธิบดีกรมวิชาการเกษตร เนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวเหล่านั้น เป็นผู้ควบคุมดูแลทรัพยากรชีวภาพในแต่ละประเภทที่ตนมีอำนาจอยู่ และเป็นหน่วยงานที่จะต้องทำสัญญาการเข้าถึงกับผู้ขอเข้าถึงเองด้วย, อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจาก การเข้าถึง และการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เป็นพันธกรณี ตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพที่จะมีให้แต่ละประเทศกับสิ่งที่พัฒนาจะต้องเป็นไปโดยยุติธรรมและมีข้อกำหนดที่เป็นประโยชน์ดังกล่าวนั้นอาจเป็นกรณีทางถ่ายทอดเทคโนโลยีที่อยู่ในขอบเขตของกฎหมายสิทธิบัตร หรือสิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกรมทรัพย์สินทางปัญญาอยู่, ผู้แทนจากองค์การพัฒนาเอกชน (NGOs) บางแห่ง เนื่องจากบทบาทในการอนุรักษ์และจัดการความหลากหลายทางชีวภาพในสวนชุมชนท้องถิ่น ที่อยู่อาศัยในบริเวณรอบพื้นที่คุ้มครองเพื่อจะได้จัดการพื้นที่คุ้มครองสนองต่อความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น

โดยที่อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนโยบายหรือระเบียบการจัดการและการบริหารด้านความหลากหลายทางชีวภาพควรมีดังนี้

1) เสนอแนะนโยบายและแผนการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืนต่อคณะรัฐมนตรี ทั้งในเรื่องของการพัฒนาบุคลากร การปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับและการประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตลอดจนทำหน้าที่เสนอมาตรการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อคณะรัฐมนตรี

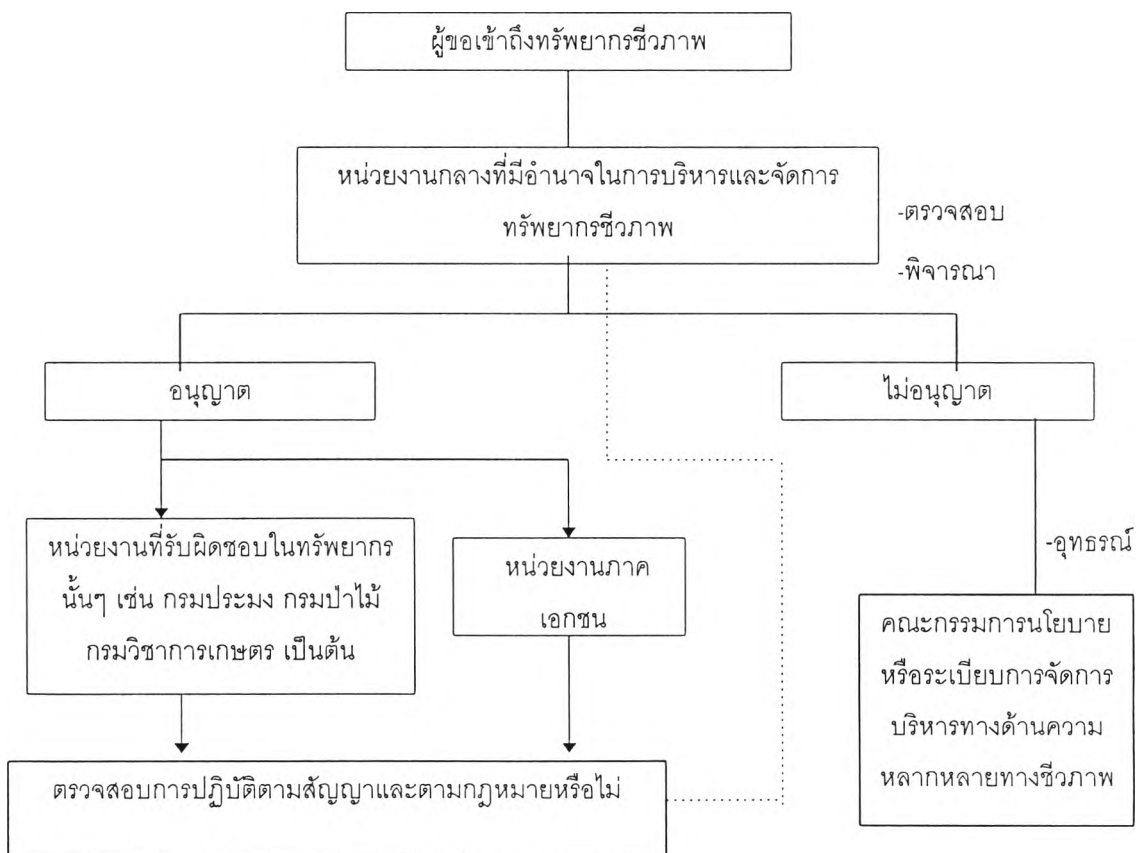
2) ดำเนินการเพื่อรองรับในเรื่องของการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องอย่างยุติธรรมและเหมาะสม ให้สอดคล้องกับระเบียบว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนเงินทุนวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อการค้นคว้าหาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายในระบบนิเวศน์ที่หลากหลาย
- 4) ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาบุคลากรทั้งในด้านชีววิทยา เคมีและเทคโนโลยีด้านผลผลิตธรรมชาติจากทรัพยากรชีวภาพให้มีความรู้และความสามารถได้มาตรฐานสากล
- 5) รวบรวม จัดทำฐานข้อมูลทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพ และเผยแพร่ข้อมูลความรู้ ความเข้าใจในคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพให้แก่นักวิชาการ นักวิจัย นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนประชาชนทั่วไป เพื่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน
- 6) ส่งเสริมและพัฒนาแนวทางการอนุรักษ์และปกป้องทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม
- 7) พัฒนาขีดความสามารถด้านการพัฒนาและการใช้เทคโนโลยี เพื่อนำทรัพยากรชีวภาพไปใช้ประโยชน์เชิงสังคมและเชิงพาณิชย์อย่างยั่งยืน
- 8) สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อรองรับการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาด้านความหลากหลายทางชีวภาพ
- 9) สนับสนุนและดำเนินการค้นคว้าหาแหล่งทรัพยากรพันธุกรรมของพืชและสัตว์ และจุลินทรีย์ที่สามารถนำมาพัฒนาให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจของประเทศทางด้านการเกษตร การแพทย์ และการอุตสาหกรรม

สำหรับคณะกรรมการบริหารหน่วยงานกลางที่เข้ามาบริหารและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นผู้ปฏิบัติงานตามแนวนโยบายหรือระเบียบตามที่คณะกรรมการนโยบายหรือระเบียบการจัดการและบริหารทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่ได้กำหนดไว้ เช่น การดำเนินงานตามระเบียบหรือนโยบายว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชีวภาพนั้น ๆ ว่าเป็นไปตามระเบียบหรือนโยบายที่กำหนดไว้เป็นแนวทางสำหรับการจัดการทรัพยากรชีวภาพนั้น ๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เป็นต้น

4.2.5 ลักษณะของการทำงานของหน่วยงานกลางที่เข้ามาบริหารและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ

ในกรณีของการขอเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพ หน่วยงานกลางนี้เป็นหน่วยงานเดียวที่จะทำหน้าที่ประสานงานตั้งแต่การติดต่อขอทรัพยากรชีวภาพไปจนถึงการให้อนุญาตเข้าถึงและการให้อนุญาตนำออก ซึ่งหน่วยงานกลางนี้จะประสานงานกับหน่วยงานที่มีอำนาจ ให้อนุญาต เช่น กรมป่าไม้ กรมประมง กรมวิชาการเกษตร กรมปศุสัตว์ เป็นต้น หรือในกรณีที่ทรัพยากรชีวภาพชีวภาพนั้นได้รับการคุ้มครองอยู่ภายใต้สิทธิทรัพย์สินทางปัญญา ก็จะประสานกับบุคคลผู้ถือสิทธินั้น คณะกรรมการกลางการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพ ก็จะช่วยพิจารณาข้อเสนอ สัญญาการใช้เทคโนโลยี เป็นต้น เพื่อให้การแบ่งปันผลประโยชน์เป็นไปอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม เมื่อมีปัญหาที่จะมีการเจรจากับผู้ขอและต่อรอง เมื่อคณะกรรมการกลางเห็นพ้องต่อการเข้าถึงนั้น หน่วยงานกลางก็จะประสานงานให้มีการดำเนินการตามสัญญาเป็นต้นว่า เมื่อเข้าไปเก็บตัวอย่างพืช นักวิจัยจากสถาบันร่วมวิจัยในประเทศไทยจะต้องเข้าไปเก็บด้วยและตัวอย่างพืชก็ต้องเก็บไว้ในประเทศไทยเท่ากับที่จะนำออกไป หรือในกรณีที่เป็นการสกัดสารเคมี หน่วยงานกลางจะดูแลให้แน่ใจว่าทำให้ห้องทดลองในประเทศไทยโดยมีนักวิจัยร่วมดำเนินการ และสิทธิทรัพย์สินทางปัญญาก็จะเป็นของผู้ร่วมวิจัยด้วย

รูปที่ 3 ภาพแสดงการขออนุญาตเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพ

จากแผนภาพดังกล่าวข้างต้นสามารถอธิบายได้ดังนี้คือ ผู้ขอเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพ มาขอเข้าถึงกับหน่วยงานกลางที่บริหารและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ หน่วยงานกลางนั้นก็ จะพิจารณาตรวจสอบการขอเข้าถึงของผู้ขอเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพนั้นเป็นไปตามเงื่อนไขหรือระเบียบ ในการเข้าถึงที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ เช่น ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอเข้าถึง พิจารณาคำขอเข้าถึง ขอ เข้าถึงทรัพยากรชีวภาพประเภทใด เป็นต้น ซึ่งทางหน่วยงานกลางที่เข้ามาบริหารและจัดการความ หลากหลายทางชีวภาพนั้นจะพิจารณาได้ดังนี้

1) กรณีที่มีการอนุญาตให้เข้าถึง หากมีการอนุญาตให้เข้าถึงทางหน่วยงาน กลางที่เข้ามาบริหารและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพก็จะส่งเรื่องดังกล่าวไปยังหน่วยงานที่รับ ผิดชอบในทรัพยากรนั้น ๆ เช่น กรมป่าไม้, กรมประมง, กรมวิชาการเกษตร เป็นต้น หรือเป็นหน่วยงาน เอกชนที่มีหรือครอบครองทรัพยากรชีวภาพนั้นอยู่ ให้นำหน่วยงานดังกล่าวข้างต้นเป็นผู้เข้าทำสัญญาเข้า ถึงกับผู้ขอเข้าถึงนั่นเอง โดยจะต้องปฏิบัติตามแนวระเบียบที่หน่วยงานกลางที่เข้ามาบริหารและจัดการ ความหลากหลายทางชีวภาพกำหนดไว้ และเมื่อมีการทำสัญญาไปแล้ว ทางหน่วยงานกลางที่เข้ามา บริหารและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพนั้น ก็จะเข้าไปตรวจสอบว่าได้ปฏิบัติตามสัญญากัน หรือไม่ รวมถึงข้อกำหนดต่าง ๆ ด้วย

2) กรณีที่ไม่อนุญาตให้เข้าถึง ทางผู้ขอเข้าถึงสามารถอุทธรณ์คำสั่งของหน่วย งานกลางที่เข้ามาบริหารและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพโดยผ่านคณะกรรมการนโยบาย ระเบียบว่าด้วยการจัดการและบริหารทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ว่าคำสั่งดังกล่าวถูกต้อง หรือไม่ และให้การวินิจฉัยของคณะกรรมการนโยบาย ระเบียบว่าด้วยการจัดการและบริหารทางด้าน ความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นที่สุด เนื่องจากคณะกรรมการนโยบาย ระเบียบว่าด้วยการจัดการ และบริหารความหลากหลายทางชีวภาพเป็นผู้วางแนวนโยบายต่างๆ และเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้าน ทรัพยากรชีวภาพนี้เป็นอย่างดีแล้ว

4.2.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากหน่วยงานกลางที่เข้ามาบริหารและจัดการความ หลากหลายทางชีวภาพ มีดังนี้

- 1) มีหลักเกณฑ์ ข้อตกลงและวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีกลยุทธ์ในการเจรจาเพื่อต่อรองเงื่อนไขในการเข้าถึงและการนำทรัพยากรชีวภาพไปใช้ประโยชน์และการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ของต่างประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด
- 2) เป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ หรือภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพกับหน่วยงานหรือองค์กรต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ
- 3) ได้ความรู้ใหม่เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย
- 4) ได้ข้อมูลพื้นฐานด้านชีววิทยา นิเวศวิทยา และแหล่งพันธุกรรมของพืช สัตว์ จุลินทรีย์ ที่มีศักยภาพที่จะนำไปพัฒนาให้เพิ่มผลผลิตทางการเกษตร การแพทย์ และอุตสาหกรรม
- 5) ให้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้านเพื่อประสานกับการศึกษา วิจัยทางวิทยาศาสตร์ชีวภาพ เพื่อการพัฒนาชนบทอย่างแท้จริง
- 6) ผลิตบุคลากรและนักวิชาการชีววิทยาที่มีความสามารถได้มาตรฐานสากล เพื่อช่วยพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทยให้ก้าวไกล
- 7) มีความสามารถทางด้านเทคโนโลยีในการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพเชิงสังคมและเชิงพาณิชย์อย่างยั่งยืน
- 8) เยาวชนและประชาชนคนไทยทั่วไปมีจิตสำนึกและเจตนาที่ดีในการอนุรักษ์และรู้จักใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน
- 9) มีเครือข่ายศูนย์วิจัยและฐานข้อมูลของความหลากหลายทางชีวภาพระหว่างสถาบันการศึกษาและหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค
- 10) ได้การศึกษาเชิงนโยบายเพื่อพัฒนามาตรการ แนวทางและความสามารถในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพและอย่างยั่งยืน